

LÆSEFIDUSEN ER MERE END EN PLYSABE!

FORFATTERNE TIL LÆSEFIDUSSYSTEMET

MAJ-BRITT WESTI, LÆSEVEJLEDER, FOREDRAGSHOLDER OG KONSULENT
I LÆSEFIDUSPROJEKTER

DORRIT BANG, DANSKLÆRER OG IDRÆTSLÆRER PÅ TÅSINGESKOLEN

BENTE ØSTERGAARD PEDERSEN, DANSKLÆRER OG LÆSEVEJLEDER PÅ OSTED FRISKOLE

Læsefidusen

"I virkeligheden er der tale om en filosofi, og fidusen er, at den virker!" Sådan var ordene i 1988, da det første danske udviklingsarbejde med Læsefidusen blev beskrevet i *Udviklings-Avisen* fra Folkeskolens Udviklingsråd. Læsefidusen – som symbol på at finde fidusen i læsning og skrivning – har efterfølgende udviklet sig, dag for dag. I 1999 blev Læsefidusen et nøgleord i læremidler fra Dansk lærerforenings Forlag, og Læsefidusen blev navnet på en plysabe – som siden har været barnets "trofaste" læseven i både skole og hjem.

Læsefidusen – et helt nyt dansksystem

I disse år udvikles et helt nyt dansksystem til indskolingen med navnet *Læsefidusen*. Systemet er forankret i opdateret forskningsbaseret viden og lever op til Fælles Mål.

Det nye Læsefidussystem bygger på forfattertriens professionelle nysgerrighed og praksisviden fra danskundervisning i grundskolen siden 1980'erne. Det var dengang, foræl-

dre blev advaret mod at lære deres børn alfabetet og andre forudsætninger for læsning – før barnets møde med skolen!

Det store spørgsmål er, nu som før, hvordan dansklæreren kan møde hver enkelt elev – netop der – hvor eleven er i sin udvikling. Princippet om undervisningsdifferentiering er en stor udfordring – ikke mindst hvis der er fem eller flere års forskel i læseudviklingsalder i samme klasse.

En nøgle til lærerens viden om den enkelte elevs forudsætninger er et organiseret og imødekommende skole-hjem-samarbejde. Viden om de enkelte elevers erfaringer med skriftsprog i hjemmelæringsmiljøet er et vigtigt udgangspunkt for lærerens undervisningsdifferentiering!

Forskning viser, at forældres tanke sæt om læring og læringsstrategier har afgørende indflydelse på elevens tanke sæt om egen læring og på elevens læseresultater som 15-årig (PISA IN FOCUS).

Et dansk forskningsprojekt (READ) og danske praksiserfaringer (LÆSEFIDUSEN) viser, at forældre generelt er meget interesseret i konkrete strategier og forældrefiduser til at støtte deres barns læring.

Læsefidusens fiduser

Læsefidussystemet er fyldt med fiduser! Elevbøgerne indeholder grafiske modeller og ikoner med strategier til læsning og skrivning, som er målrettet både elev og forældre. Dansklæreren kan anvende elevbøgernes fiduser som et konkret udgangspunkt på et forældremøde, hvor der er fokus på strategier, fx læse-fiduser til ordafkodning, tænke-fiduser til sprogforståelse og genreforståelse eller fiduser til den fælles litteratursamtale i indskolingen.

Forældresiderne i både MIN LÆSEBOG og MIN ARBEJDSBOG viser en grafisk model med FØR-strategier, MENS-strategier og EFTER-strategier, der visualiserer, at læsning og skrivning er en proces!

I håndbogen til Læsefidussystemet findes kopiforlæg samt konkret inspiration og instruktion til et målrettet og organiseret forældresamarbejde med kommunikation om den enkelte elevs læseoplevelse og læsetræning ved hjælp af MIT KONTAKTKORT – som er et lille kort med en stor betydning.

MIT KONTAKTKORT	
Bedskol den skole	Bedskol den hjemmet
Maria	5/1
Linda	10/1
ONJ	10/1
Linda	10/1
	Weekend!
	Weekend!
	Weekend!

KONTAKT mellem skole og hjem

Læsevejleder Kirsten Augustinus på Tåsingskolen arbejder i øjeblikket med det nye Læsefidussystem som dansklærer i en af de nuværende 1. klasser. På det første forældremøde blev der sat fokus på dansklærerens forventninger til elevernes forældre. Kirsten gennemgik elevbøgernes forældresider. Disse sider opfatter Kirsten som en gave, fordi de formidler konkrete handlede måder til forældre. Forældresiderne fik en positiv modtagelse på forældremødet. Kirsten satte også fokus på vigtigheden af at skabe tilstrækkelig tid til elevens individuelle læsetræning i både skole og hjem: Begynderlæseren har brug for nærværende og vedholdende voksne for at udvikle sin ordafkodning og sprogforståelse i læsning!

Anita Rosener Maack, mor til to børn på Tåsingskolen, fortæller begejstret, at MIN LÆSEBOG er velegnet til at finde tekster til den fælles godnatlæsning med familiens børn – uanset om de går i 1. klasse eller 4. klasse. De to børn finder fiktions- og faktatekster, der stimulerer deres nysgerrighed og læselyst. De skiftes til at vælge en tekst, som mor eller en af børnene læser højt i familien. Da hendes søn gik i 1. klasse, valgte han at bruge MIN LÆSEBOG til den individuelle læsetræning i skolen, selvom MIN LÆSEBOG også var klassens fælles læsebog.

På forældremødet præsenterede Kirsten MIT KONTAKTKORT, der er et konkret kort, hvorpå der skrives en lille kommentar om elevens læsning. Kortet understøtter dialogen og samarbejdet om den enkelte elevs læseudvikling og er et enkelt og hurtigt redskab i hverdagen!

Som læsevejleder vurderer Kirsten det som en kvalitet, at Læsefidussystemet er udviklet af praktikere og samtidig er forankret i den nyeste forskningsbaserede viden om læsning og skrivning. Eksempelvis understøtter systemet dansklærerens direkte og fælles strategiundervisning i både ordafkodning og sprogforståelse, fordi MIN LÆSEBOG indeholder tekster med stor variation i ordmaterialet og i sproget generelt.

Læsefidussystemet

Hvert kapitel i MIN LÆSEBOG er opdelt i tre dele og dækker over tre tilgange til tekstforståelse. Hver del understøttes af skriftlige opgaver i MIN ARBEJDSBOG.

Bøgernes tredeling er samtidig en visualisering af barnets læse-skriveudvikling – fra at lytte og tale – til at læse og skrive:

LYT OG TAL: at lytte og tale om litteratur og samle ordforråd og ordkendskab

LÆS OG LÆS: at øve sig i at læse via strategier til ordafkodning

LÆS OG SKRIV: at læse og skrive i forskellige tekstgenrer og samle viden om skriftsprog.

LYT OG TAL indeholder klassisk børnelitteratur med variation i sproget og stof til undervisning i ordkendskab og sprogforståelse ved dialogisk højtlesning samt strategier til litteratursamtalen.

Tekstvalget i **LYT OG TAL** tager udgangspunkt i udsagnet: Klassikere er altid moderne. Pointen er, at klassikere er slidstærke og sætter spor i den moderne børnelitteratur og kan give stof til eftertanke og dannelse som menneske, hvis teksterne gøres til genstand for undervisning – fx samtale om intertekstualitet. Samtidig kan de klassiske tekster under-

støtte en brobygning mellem skolens kultur og elevernes forskellige familiekulturer.

LÆS OG LÆS indeholder fiktionstekster med progression og gentagelse af lydrette, lydlette og almindelige ikke-lydrette ord til strategiundervisning i ordafkodning og læseforståelse.

Teksterne i **LÆS OG LÆS** er skrevet med det formål, at begynderlæseren kan få succes med tekstlæsning ved at bruge læsefidusstrategier til ordafkodning.

I fællesundervisningen læses samme tekst flere gange, fordi det er en strategi til automatiseret læsning. Brobygning fra den fælles læsning til den selvstændige læsning finder sted i den såkaldte læsefidustid, hvor dansklæreren har særligt fokus på undervisningsdifferentiering i relation til den individuelle læseudvikling.

Den daglige læsefidustid

Eleven skal øve sig og lære:

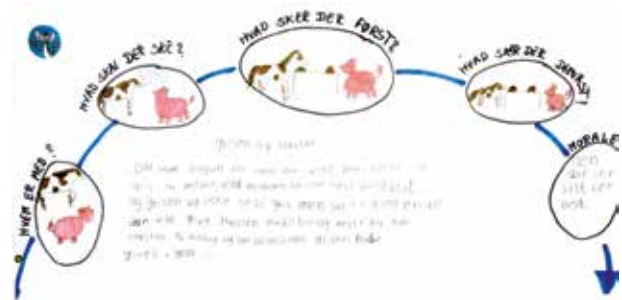
- at læse i en passende bog – der hverken er for let eller for svær
- at afprøve læsefidusstrategier
- at sætte lyd på sin læsning fx ved at læse højt for en makker
- at fordybe sig i en bog og være en del af et fælles læsemiljø
- at læse med læreren og få feedback
- at finde en passende bog fx i klassebiblioteket.

LÆS OG SKRIV indeholder fiktions- og faktatekster med stof til undervisning i genreforståelse ved fælleslæsning og samtale ved hjælp af læsefidusstrategier.

Teksterne i **LÆS OG SKRIV** er konkrete og enkle eksempler

på fiktions- og faktatekster, som eleven kan anvende som skrivemodell til at skrive sig ind i en forståelse af tekstens formål, struktur og sproglige virkemidler. Efter klassens fælles læsning af fabeln Ræven og storken har en elev i 2. klasse på Tåsingskolen skrevet følgende fabel:

Lærerenes eget system

Lærer Rikke Ørsted Sauzet har i sin danskundervisning brugt "Læsefidusen – et fælles ansvar" siden 1999, hvor de første udgivelser i lærerens eget system så dagens lys. Dengang arbejdede hun på Europaskolen i Bruxelles. I øjeblikket arbejder hun med det nye Læsefidusystem på Osted Friskole, hvor hun er specialundervisningskoordinator og dansklærer i nuværende 1. klasse. Rikke konkluderer:

"Læsefidusen er stadig lærerens eget system, men den store forskel er, at det nye Læsefidusystem giver den trykthed, at læreren får et undervisningsmiddel, der dækker stort set hele danskfaget og understøtter en balanceret undervisning i læsning og skrivning. Den uerfarne lærer kan have ro i maven og vide, at hun kommer godt rundt om faget, og den mere erfarne lærer kan både få ny inspiration og samtidig supplere med egne idéer og ønsker om fx tværfaglighed i billedkunst."

Rikke tilføjer: "Det har været en stor fornøjelse at anvende Læsefidusystemet, bl.a. fordi de forskellige fiktions- og fakta-tekster samt afkodnings-tekster i MIN LÆSEBOG har været et fællesskabende udgangspunkt for tekstarbejde og samtaler i klassen – fx om forskelle på fakta og fiktion! Det er også en rigtig god ide, at eleverne løbende skal arbejde med selvevaluering ved hjælp af Signalfidusen. Eleven evaluerer både sin tekstforståelse i MIN LÆSEBOG og sin opgaveløsning i MIN ARBEJDSBOG."

At få fidus til Læsefidusen som system

Målet med forfattertrioens Læsefiduskurser er at give andre dansklærere fidus til undervisning med *Læsefidusen* i praksis. På det seneste Læsefiduskursus var der fokus på systemets strategiundervisning med læsefidusstrategier, og hvordan dansklæreren kan lykkes med undervisningsdifferentiering i både ordafkodning og sprogforståelse i hverdagen. I den sammenhæng stillede en af kursisterne følgende spørgsmål: *Læsefidusen er da det eneste system, hvor den fælles læsebog indeholder tekster til strategiundervisning i både ordafkodning og sprogforståelse – ikk'?*

Det er netop målet med MIN LÆSEBOG OG MIN ARBEJDSBOG: at give dansklæreren et læremiddel, hvor det er overskueligt at undervise i begge delkomponenter til den samlede læsefærdighed – allerede i indskoling! Det er det, forskerne anbefaler og efterlyser (Oakhill, Cain, Elbro, 2015).

Brobygning med Læsefidusen

Læsefidusen vil være en tilgang til samarbejde mellem lærere og forældre om det fælles ansvar at udvikle elevens tankesæt om egen læring og om at øve sig i tekstlæsning – længe efter koden er knækket!

Det langsigtede håb er, at *Læsefidusen* kan medvirke til en brobygning mellem skole og hjem om den enkelte elevs identitetsudvikling og dannelse som menneske i mødet med nye tekster.

REFERENCER

(ang. forældres deltagelse i børns læring og læsning)

Folkeskolens Udviklingsråd (1988): *Man skal læse så længe man lever*. Udviklings-Avisen nr. 2, 1. årg.

OECD (2013): *PISA IN FOCUS 2013/07 (JULY)*. Dokument i PDF: <http://pisa.meb.gov.tr/wp-content/uploads/2013/08/PISA-in-focus-july.pdf>

ÅRHUS/READ (2016): *Forældres deltagelse er afgørende for børns læsning*. Pressemeddelelse i PDF: <http://www.aarhus.dk/sitecore/content/Subsites/Tidligeindsatser/Home/READ-Dagtilbud-og-Skole/-/media/Dokumenter/MBU/VI/BORGER/READ/Pressemeddelelse-READ-maj-2016.pdf>

REFERENCER (ang. tilgange til danskfaget)

Arnbak, E. (2003): *FAGLIG LÆSNING – fra læseproces til læreproces*. Gyldendal.

Elbro, C. (2014): *Læsning og læseundervisning*. Hans Reitzels Forlag.

Fibiger, J., Jørgensen, M. (2016): *Tæt på literacy. Håndbog i læsning og skrivning*. Hans Reitzels Forlag.

Mailand, M.K. (2008): *Genreskrivning i skolen*. Gyldendal.

Oakhill J., Cain K., Elbro, C. (2015): *Læseforståelse – indsigt og undervisning*. Hans Reitzels Forlag.

Perregaard, B. (2005): *Pædagogisk sprogforskning*. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.